

CONFERENTIE

GROENE DIENSTEN

Thema:

**Groene Diensten, hoe maken we het samen
tot een succes?**

**woensdag 18 september 2002
provincie Utrecht**

Kort openingswoord conferentie Groene diensten
Woensdag 18 september 2002.
Drs. J.P.J. Lokker

Hartelijk welkom allemaal. En vandaag ook iedereen in het bijzonder, want U bent allen deskundigen en uw inbreng is nodig om deze conferentie tot een succes te maken.

“Spa in de grond” en “hand aan de ploeg” zijn op dit moment geliefde uitdrukkingen om aan te geven dat vaart moet worden gemaakt met de vernieuwing van het landelijk gebied. Inmiddels barst het van de analyses en onderzoeksgegevens en elke zich respecterende organisatie die met het landelijk gebied te maken heeft, spreekt zich in krachtige taal uit dat er snel iets moet gebeuren.

Vanwaar die urgentie? Hoezo al die drukte? En waarom bemoeit iedereen zich met dit probleem?

De treurzang is bekend. We lezen al langer over de teloorgang van de landbouw, over het verval van kleine kernen, over verwaarlozing van infrastructuur en het gebrek aan sociale samenhang in het landelijk gebied. Ja, we lezen ook over het verdwijnen van het platteland zelf, immers de verstedelijking neemt toe en waar is nog die openheid en rust van het traditionele platteland te vinden? Waar is de boer, waar zijn de koeien?

Dat deze en soortgelijke vragen niet van vandaag of gisteren zijn bewijst een boek uit 1935. Kort citaat:

“De aanleiding tot het samenstellen van dit werk was de constatering van het feit, dat het boerentype, zoals onze voorouders het eeuwenlang hebben gekend, bezig is uit de samenleving te verdwijnen.”

“De boer begint hoe langer hoe meer van ‘landbouwer’ te worden tot ‘fabrikant van naturalia.....De boer wordt ondernemer”.

Nu ruim 65 jaar later horen we dezelfde klacht en is het platteland opnieuw in discussie. Niet alléén vanwege de enorme veranderingen in de landbouw. Ook opvattingen over wonen in het groen, recreatie en het groen zelf dragen bij aan deze discussie.

In Rijksnota's lezen we dat het platteland van ons allemaal is en niet meer exclusief het terrein van de boeren. Deze redenering sluit aan bij de dagelijkse werkelijkheid: het platteland als het jachtgebied van projectontwikkelaars, lokale bestuurders en stedelijke recreanten, waardoor de grondprijzen stijgen en taakstellingen voor natuur niet zijn te halen en schaalvergroting van bestaande landbouwers bijna onmogelijk is geworden.

Maar vandaag gaan we niet met elkaar treurig in een hoekje zitten. Vandaag gaat het vooral over de vraag in hoeverre de boer als de plattelandsondernemer, de nieuwe “fabrikant van naturalia” kan worden en misschien wel van veel meer. Het nieuwe Kabinet wil meer inzetten op het geven van vergoedingen voor beheer van natuur en landschap, voor water en voor het versterken van de recreatieve toegankelijkheid van het landelijk gebied door boeren, omdat deze activiteiten tegemoet komen aan de wensen vanuit de samenleving. Anders gezegd: het kabinet wil het groene ondernemerschap stimuleren en belonen. Niet in de vorm van subsidies, maar in de vorm van een vergoeding voor geleverde diensten.

Ik hoop en verwacht dat we met elkaar in staat zijn om wensen en ideeën concreet te maken. Concreet genoeg om in te zetten als pilot in De Venen. Concreet genoeg om bestuurders, boeren en burgers te overtuigen dat er kansen zijn om het landelijk gebied economisch en sociaal vitaal te houden.

Ik wens U een inspirerende en ideeënrijke conferentie.

Voorgestelde agenda

Ronde 1

- 1 Blauwe Diensten
- 2 Het niet afstemmen van de diverse wet-regelgeving = knellend en demotiverend
- 3 Rol niet agrarische bedrijven.
De recreatieondernemer levert ook Groene Diensten
- 4 Wat is het verschil tussen groene landbouw praktijk en Groene Diensten met Blauwe Diensten
- 5 Wat zijn Groene Diensten nou eigenlijk?
- 6 Weten we waar we behoefte aan hebben?
- 7 We doorbreken het algemene geleuter van Groene Diensten en we gaan met gemotiveerde ondernemers en ambtenaren oefenen met een concrete cases.
- 8 Wat is het doel van Groene Diensten?

Ronde 2

- 1 Is water ook een Groene Dienst en zo ja hoe daar invulling aan te geven
- 2 Waterbeheer is de basis van alles.
- 3 Hergebruik vrijgekomen boerderijen
- 4 Rol van de overheid versus ondernemerschap
- 5 Worden Groene Diensten wel financieel gewaardeerd
- 6 Zijn koeien in de wei een Groene Dienst
- 7 Is de Jacht een Groene Dienst of afschaffen
- 8 Wie betaalt Groene Diensten

Ronde 3

- 1 Nieuwe concepten voor het landbouwbedrijf, wie ontwikkelt die?
- 2 Landbouw levert al collectieve Groene Diensten, maatschappij betaalt deze nog niet goed
- 3 Hoe krijgen we een duurzame economische basis onder het beheer van de groene ruimte door de boeren, zonder te vervallen in kortlopende subsidieregelingen
- 4 Vergoeding voor Groene Diensten koppelen aan zonerings gebied
- 5 Succesfactor nummer 1, stel doelgroep centraal! Mee eens?
- 6 Komt het landschap tot waarde met een landschapsbeurs?
- 7 Hoe komen wij tot de gewenste ondersteuning met inachtneming van de EU-regelgeving en voldoende financiële middelen, voor gebieden met een niet optimale inrichting.
- 8 Groene Diensten moeten regionaal worden ingezet.

De uiteindelijk agenda

- A. Blauwe diensten.
- B. Is er een verschil tussen wat de consument wil en wat de politiek wil?
- C. De rol van niet-agrarische bedrijven ten aanzien van groene diensten.
- D. Geen geleuter maar uitvoeren.
- E. Wat is het verschil tussen de goede landbouw praktijk en groene diensten.
- F. Wat is het doel van groene Diensten?
- G. Wat zijn groene diensten nu eigenlijk?
- H. Niet afstemmen van de wet- en regelgeving werkt knellend en demotiverend voor nieuwe initiatieven.
- I. Hergebruik van vrijkomende boerderijen.
- J. Koeien in de wei.
- K. Is jacht een groene dienst of moeten we de jacht afschaffen?
- L. De rol van de overheid versus het vrije ondernemerschap van de boer.
- M. Kansrijkheid van de ontwikkeling van groene diensten (sluit aan bij meerdere op het prikbord genoemde thema's.
- N. Wie betaalt groene diensten?
- O. Weten we waar behoefte aan is?
- P. Zijn koeien in de wei een "groene dienst".
- Q. Groene diensten dienen regionaal te worden ingezet.
- R. Landbouw levert al goede diensten maar het probleem is dat de maatschappij er niet voor betaalt.
- S. Komt het landschap tot waarde met een landschapsbeurs.
- T. Wat gaan we nu concreet doen?
- U. Zonering landelijk gebied/onderscheiden van typische kwaliteiten per gebied als basis voor vergoedingen voor groene diensten.

Conferentie Groene Diensten
18 september 2002

A. Thema: Blauwe diensten.

Initiatiefnemer: Jan Fiselier

Deelnemers:

Jasper Fiselier, Henk Moen, Ysbrand Bol, Aad van Dijk, Tom Versteeg, Jan van Geel
Pieter Seldenrijk

Conclusies:

Deel boeren wil in hun hart boer blijven en wil hier gewoon mee doorgaan.
Als ze meegaan, moet het passen in Europese regelgeving, daarnaast betrouwbaar zijn en voordelen voor het gebied opleveren.
Ook de financiële zekerheid moet geregeld zijn **ook voor de toekomstige generatie!**

- B. Thema:** Is er een verschil tussen wat de consument wil en wat de politiek wil?
We hebben alleen over collectieve groene diensten gesproken.

Initiatiefnemer: ?

Deelnemers:

Velen

Conclusies:

- Eerste vraag is, wat is de doelstelling van groene diensten. Het belangrijkste is het behoud van het cultuurlandschap.
- Voor collectieve diensten is de consument individueel niet bereid te betalen, dus moet de overheid die vergoeden.
- De overheid is DE consument voor collectieve groene diensten.
- De agrariër is een middel en geen doel van groene diensten.
- Als er geen extra middelen komen, zal het huidige cultuurlandschap verdwijnen (koeien in de wei).
- Natuurontwikkeling kan groene diensten in agrarisch cultuurlandschap in de weg zitten.

C. Thema: De rol van niet agrarische bedrijven ten aanzien van groene diensten.

Initiatiefnemer: Dhr. P. Ewalts en mevr. I. Kok

Deelnemers:

Nienke Welle (Part. Grondeigenaren), Anneke Boogerd (LNV Zuid West), Jan Pieter Lokker (provincie Utrecht), Karin Olsthoorn (LNV Noord West), Peter Ewalts (KvK Utrecht), Ben Versteegh (agrarisch ondernemer), Ietje Kok (RECRON)

Conclusies:

- Er moet niet alleen gekeken worden naar agrarische bedrijven wat betreft groene diensten, maar ook naar niet agrarische bedrijven op het platteland.
- De groep verzoekt om een marktverkenning naar vraag en aanbod van groene diensten van niet agrarische bedrijven, incl. de nog niet gevestigde niet-agrarische bedrijven op het platteland.
- Er bestaan al groene diensten: openstelling terreinen part. Landeigenaren, Kust en Kleur Zeeland
- Voor niet agrarische bedrijven kunnen 'groene diensten' imagoverbetering werken (bijv. kopen van gronden en in stand houden)
- Coalities van bedrijven met burens om groene diensten te kunnen verwezenlijken zijn win-win situaties)

D. Thema: Geen geleuter maar uitvoeren.

Initiatiefnemer: P. Hellinga

Deelnemers:

A. Kromwijk, R. Jonge Poerink, Dhr. Geurts, L. Berenschot, Mevr. Prins, A. , Hoogendoorn, dhr. Logtenberg, K. Groenestein, M. van der Vat, P. Hellinga.

Conclusies:

Openen van een loket voor ideeën m.b.t. groene diensten bij de provincie.

Starten pilots:

- Particulier initiatief de ruimte geven. Minder strikte toepassing regels. Wel de afgesproken kwaliteit halen. Begeleiding door uitvoeringsgroep met ambtenaren en belangenorganisaties.
- Land voor water/natuur de markt op en een prijs onderhandelen met de waterschappen/natuurorganisaties/overheden.
- Langlopend contract (30 jaar) afsluiten met startende ondernemer over vergoeding voor landschapsbeheer. Hiermee kan de starter een bedrijfsplan maken.
- Overheden nemen een beperkte hoeveelheid grond in eigendom en betalen voor groene diensten met het gebruik van deze grond.
- Particuliere grondbank op gebiedsniveau met een aantal boeren (10 – 20), waarin ondernemers met recreatieve functies hun grond verpachten in ruil voor het landschapsbeheer van de overige ondernemers.
- Opstarten pilot met bovenstaande ideeën in een bepaald gebied, bijvoorbeeld De Venen.

E. Thema: Wat is het verschil tussen de Goede Landbouw Praktijk en Groene Diensten?

Initiatiefnemer: Arjan Vriend

Deelnemers:

Bouma, Vlucht, Haak, Peek, Lekkerkerker, Davelaar, Plomp, Hoogeboom
-- diverse verloop--

Conclusies:

- GLP is alles wat wettelijk verplicht is. Groene Dienst is het meerdere wat een boer levert. Wettelijk verplicht dienen we alleen naar boven regionaal te kijken.
- Combinatie van GLP en Groene Diensten bedreiging voor groene diensten: verzwaren regelgeving maakt van groene diensten een GLP
- Landschap bestaat niet alleen uit veen, maar ook uit boeren. Inzetten met groene diensten op behoud van beiden.
- Groene diensten gebruiken om boeren financieel te compenseren voor het in stand houden natuurlijke handicaps. Graslandpremie.

F. Thema: Wat is het doel van groene diensten?

Initiatiefnemer: Mieke Span

Deelnemers:

Kees de Heer, Ies Bos, Ton Janssen, Henk Veldhuizen, Christel Steentjes, Jan Smits, Ger van Hout, Henk vd Broek, van Bruchem, Joop Verheul

Conclusies:

- Het opvoeren van 'groene diensten' is een smoesje van het ministerie van LNV dat gebruikt wordt om onder andere regelingen uit te komen.
- Wij zien de volgende doelen van groene diensten:
 - een beter beheer van het landschap, zodat de karakteristiek van het gebied behouden blijft en verpaupering van het landschap wordt tegengegaan;
 - zorgen voor meer recreatiemogelijkheden, bij voorkeur dichtbij steden;
 - imagoverbetering en bevestigen van het imago van de landbouw.
- Het doel kan niet zijn: boerenondernemingen in stand houden. Groene diensten kunnen niet de basis zijn voor een economisch gezonde landbouw.
- Het kan hooguit een extraatje zijn: 10-20 procent van het inkomen.
- We moeten ons concentreren op algemene groene diensten, niet op incidentele groene diensten (theeschenkerij, overnachtingen op boerderij) die hooguit voor een enkele boer van belang zijn. Die incidentele groene diensten worden betaald uit de markt. Het probleem zit hem bij de algemene groene diensten, die op de een of andere manier uit de algemene middelen moeten worden betaald.
- We vinden dat die algemene groene diensten moeten worden betaald op grond van een gebiedscontract, een contract voor een groot gebied dat voor een lange periode (meer dan tien jaar) wordt vastgelegd. Dus niet met tolpoortjes op een fietspad, entree bij de ingang van een landbouwgebied.

G. Thema: Wat zijn de groene diensten nu eigenlijk?

Initiatiefnemer: Arthur van Veen – Stichting De Bovenlanden , Gem.de Ronde Venen

Deelnemers:

Martin Kemperman, Marc Plomp, Martien van Rossum, Jan Boos, Simon Reisink, Beatrijs , Piet Meertens, Jim van Notten, Eelco Schaap, Sjoerd Kaarsemaker, Inge de Vos, Madeleine

Conclusies:

Door de 13 deelnemers werden uiteenlopende meningen gegeven; ik citeer enkele :

- Groene diensten zijn die faciliteiten die de gemeenschap(recreant) wenst en door iemand geleverd moeten worden
- Alles wat de boer meer/ anders zou moeten doen is een groene dienst – en moet door de gemeenschap betaald worden (= alles dat niet te maken heeft met het maximaal produceren).
- Bijna altijd offert de boer wat op en om dat te prikkelen moet er een vergoeding tegenover staan.
- Als bossen opengesteld worden, krijgt de eigenaar daar ook een vergoeding voor (=groene dienst)
- Openheid is een waarde voor het landschap; maar ook ‘bomen voor koeien’ – voor het dierenwelzijn.
- Een deel van de inkomsten van projectontwikkelaars zou in een pot voor groene diensten moeten vloeien.
- Niet alleen voor recreanten – maar voor een ‘open landschap’ (voor iedereen). Beleving van het landschap is ook recreatie; we zien aantal boerenbedrijven teruglopen. Aan die bedrijven moet d.m.v. subsidie het boeren wellicht aantrekkelijker gemaakt worden.
- Dus zou er een geldstroom moeten komen om het voor boeren aantrekkelijk te maken te blijven boeren
- Ook ‘beheer van het landschap’ – door *vrijwilligers* is een groene dienst! Ook daarvoor zou (meer) geld beschikbaar moeten komen.
- Boeren die b.v. in het veenweide gebied een hoger waterpeil (moeten) accepteren, smalle percelen door wilgen omzoomd houden etc. ; zij leveren een groene dienst.
- Knotwilgen zijn beschermd, die mag je niet weghalen.
Antw.: maar je hóeft ze niet te onderhouden.
- Het in stand houden van (ook kleine/natuurhistorische) gebieden is zéker een groene dienst.
- Boeren die dat niet willen trekken weg.
- Zou een boerenbedrijf op zichzelf ook gesubsidieerd moeten worden?
Antw.: De boer wordt nu al enorm ondersteund (in EU-verband).

H. Thema: Niet afstemmen van de wet- en regelgeving werkt knellend en demotiverend voor nieuwe initiatieven.

Voorbeelden:

- Tijdspad vergunning
- Niet verstrekken van aanlegvergunning
- Risico en gedachte van planologische schaduwwerking
- Afhandeling Laser/DLG van subsidies duurt te lang

Initiatiefnemer: dhr. J.L. Damen

Deelnemers:

Dhr. H.J. Hoogendoorn, Dhr. J. Smulders, Dhr. H.H. van den Broek

Conclusies:

- Problemen:
 - Te veel wet- en regelgeving
 - De W.R.O. procedures zijn te complex (Artikel 19, milieuprocedures, hinderwet)
 - Subsidieregelingen zijn niet te realiseren binnen de gestelde termijn, doordat regelgeving vertragend werkt. Bijv. kwaliteitsimpuls.
 - Op lokaal niveau botst traditionele bedrijfsvoering met vernieuwende bedrijfsvoering (voorbeeld een buurman die vernieuwd en daarmee mogelijk belemmerend kan gaan worden voor de betreffende ondernemer. Op basis van mogelijke planschade en claims besluit de gemeente geen medewerking te verlenen).
- Oplossingen:
 - Prominentere en eenduidige rol van standsorganisaties (LTO, GLTO en WLTO)
 - Vereenvoudiging van R.O. en milieuvergunningprocedures
 - Afstemming streek- en bestemmingsplan
 - Snellere afhandeling regelgeving inzake het verstrekken van subsidies & goedkeuring plan (afstemming tijdsplan LASER/DLG)

- **Thema:** Hergebruik van vrijkomende boerderijen.

Initiatiefnemer: Jaap Bood (weth. Gemeente Eemnes)

Deelnemers:

M. Haak, J. Bood, R. Jonge Poerink., M. Dekker, H.J. Hoogendoorn, R. Logtenstein, v. Hout, C. Prins, L. Hendriks, div. anderen

Conclusies:

- Sommige boerderijen zijn belangrijke elementen in het landschap;
- Er komen er de komende jaren erg veel vrij, daar moeten we wat mee doen;
- Huidige gebruikers zoeken naar mogelijkheden om opstallen te exploiteren;
- Huidige beleid is armoedebod, vanuit negatieve benadering;
- In het landelijk gebied moet je geen functies toestaan die op het bedrijfsterrein thuishoren; alleen functies toestaan die enige relatie hebben met landelijk gebied;
- Hoofdgebouw kan woonfunctie behouden/krijgen, bedrijfsgebouwen moeten bijvoorkeur worden gesloopt;
- Stimuleren van sloop kan soms door meer woningen in hoofdgebouw toe te staan; als dit niet toereikend is om sloop te realiseren is Ruimte voor ruimteregeling een optie, maar nadrukkelijk alleen door extra woningen in de kernen te bouwen en zeker niet op de voormalige agrarische erven;
- Als sloop geen optie is, dan andere functies toestaan op basis van toetsing aan criteria i.p.v. lijsten van concrete activiteiten; criteria bieden de ruimte voor maatwerk: een bepaalde activiteit kan in het ene geval wel acceptabel zijn maar in een ander niet;
- Geconstateerd is dat er boerderijen die recent gebouwd zijn in het kader van landinrichtingsprojecten nu al weer vrijkomen. Er zijn zelfs voorbeelden waarin tegelijkertijd in de directe nabijheid een nieuw agrarisch bedrijf wordt gebouwd. Je zou als overheid het zodanig kunnen sturen dat het nieuwe te vestigen bedrijf gebruik maakt van het goede vrijkomende.
- Er is forse vraag naar verblijfsaccommodatie in het landelijk gebied; zorg er voor dat deze vraag vooral ingevuld wordt door agrarische bedrijven die willen doorgaan met boeren (groene dienst) en dus niet in de vrijkomende agrarische bedrijven;
- Er zijn bepaalde vormen van 'zorglandbouw' die goed kunnen plaatsvinden in vrijkomende agrarische bedrijfsgebouwen;
- De optie om de sloop te financieren door de bouw van windmolens op de erven is niet acceptabel.

J. Thema: Koeien in de wei.

Initiatiefnemer: ?? (door verwarring over kamernummer was dit het tweede gedeelte van een discussie)

Deelnemers:

N. de Schoo, G. Dusseldorp, Dhr. J Scholman, Dhr. Scholman

Conclusies:

- Beter voor de productie als de koeien binnen blijven
- Vroeger liepen varkens ook buiten. Verwachting dat hetzelfde lot is beschoren voor de koeien
- Als je als maatschappij wilt dat koeien buiten lopen, moet je ervoor betalen
- Productie is uitgangspunt voor agrariër

K. Thema: Is jacht een groene dienst of moeten we de jacht maar afschaffen?

Initiatiefnemer: Ger van Hout

Deelnemers: Ger van Hout

Conclusies:

- Kennelijk ligt deze vraag wat te ver van de beleving van de deelnemers aan de conferentie. Wat ik bedoel te zeggen is het navolgende;
- Van oudsher hoort de jacht bij het platteland en de bewoners van het buitengebied. Nu het platteland meer van “ons allemaal” wordt, doen meer mensen mee in de discussie van nut en noodzaak van de jacht. Voor agrariërs, terreinbeherende organisaties en jagers is het vanzelfsprekend dat de jacht in meer of mindere mate een functie heeft bij het beheer van de wilde dierenpopulaties en het voorkomen van landbouwschade aan gewassen. Jagers gebruiken dit argument ook als onderdeel van de legalisatie van hun hobby. Maar wordt dit ook zo door anderen beleefd?
- Over deze vraag had ik graag in een groep gesproken met als uitgangspunt dat de jacht onder het regime van de Flora- en faunawet via faunabeheereenheden (dit is een stichting waar terreinbeherende natuurbeschermingsorganisaties, de GLTO en de jagers samenwerken) inventariseren wat, naast al het moois, voor knelpunten de wilde fauna op het platteland op kan leveren en welke oplossingen daarbij horen. Binnenkort gaat de Faunabeheereenheid Utrecht als 1^e in Nederland van start. Ook wordt dan de inventarisatie van het “faunabeheerplan Utrecht” gestart. De Koninklijke Nederlandse Jagersvereniging en de wildbeheereenheden in Utrecht nodigen u uit om met hen van gedachte te wisselen over de plaats en functie van de jacht bij het beheer van de groene ruimte in Utrecht.

L. **Thema:** De rol van de overheid versus het vrije ondernemerschap van de boer.

Initiatiefnemer: Dhr. Bertram Lammers

Deelnemers:

Ca. 12

Conclusies:

- **Opmerking:** de hele discussie had een warrig karakter, de stelling werd nauwelijks aangehaald. Hierdoor zijn er bijna geen algemene conclusies maar meer wat losse onderwerpen. Discussie is niet afgesloten maar voortgegaan in kleine groepjes.
- Er bestaat een spanningsveld tussen het behouden van een open landschap waarvoor de overheid betaalt en de boer die als vrije ondernemer keuzevrijheid en handelingsruimte moet hebben. Hoe hiermee om te gaan?
- Het aanbieden van groene diensten moet je liggen, maar wat belangrijker is: de vergoeding voor de inkomstenderving moet toereikend zijn. De boer is in de eerste plaats een ondernemer, hij doet niks voor niks. Nadeel is echter dat een vaste vergoeding per oppervlakte-eenheid geen prikkel geeft; het zou beter zijn te vergoeden per aangeboden product. Een andere oplossing werd genoemd in de vorm van een voorbeeld: in het project "grond voor grond" in de Bieslanden bij Delft kocht de gemeente grond op en verpachtte dat aan de boeren tegen een schappelijke prijs. De boer bood in ruil hiervoor groene diensten aan. Subsidies blijven dus buiten beeld maar het is voor de boer economisch wel rendabel.
- Een ander punt is de onzekerheid van wet- en regelgeving; je kunt er niet op vertrouwen dat wetten en prioriteiten van de overheid over een aantal jaar nog dezelfde zijn. Oplossing hiervoor zouden lange-termijncontracten voor het aanbieden van groene diensten zijn; hiermee wordt de (financiële) vergoeding veiliggesteld. Vanuit de markt geredeneerd zijn groene diensten producten die sterk conjunctuurgevoelig zijn, de markt kan niet garant staan voor structurele inkomsten. Dan zit er ook nog een verschil in een collectief en een incidenteel product; zeker het collectieve kan nauwelijks door de consument betaald worden.
- Je kunt boeren niet dwingen groene diensten aan te bieden, basis van de inkomsten moet een goede landbouw zijn, eventueel aangevuld met extra vergoeding voor meer diensten. Deze vergoeding mag nooit de basis worden.
- Je moet de boer als middel van het landschapsbehoud zien; het handhaven van de boerenstand is geen doel op zich. Zaak is om de emoties wat uit de discussie te weren. Je kunt ook andere producten aanbieden die beter in het gebied passen, dit als het primaire product of het huidige gewas niet meer rendabel is.

M. Thema: Kansrijkheid van de ontwikkeling van groene diensten – sluit aan bij meerdere op het prikbord genoemde thema's.

Initiatiefnemer: LaMi, Landschapsbeheer Utrecht, GLTO, WLTO, NMU.

Deelnemers:

Vele deelnemers van velerlei pluimage.

Conclusies:

- Er zijn groene diensten die aan de profit markt kunnen worden overgedragen (productmarkt combinaties) en er zijn groene diensten die niet aan de profit markt kunnen worden overgedragen (collectieve goederen, die zich kenmerken door het 'free riders' probleem).
 1. Om groene diensten te stimuleren die aan de profit markt kunnen worden overgedragen, dient de markt met behulp van stimulering worden gestimuleerd tot dat de markt de groene diensten blijvend kan leveren.
 2. Om groene diensten te stimuleren die niet aan de profit markt kunnen worden overgedragen, dient de markt naast stimulering om op een voldoende kwaliteitsdienst te komen ook een structurelere vergoeding te ontvangen (dat mag best onder bepaalde voorwaarden) om deze groene diensten blijvend te kunnen leveren.
- Sommige groene diensten worden economisch gezien gekenmerkt als collectieve goederen (free riders probleem). Een goed is een collectief goed als er automatisch 'free riders' meeliften. Het kenmerk van een collectief goed is dat het niet individueel vermarkt kan worden. Zaken als dierwelzijn, voedselveiligheid, voedselzekerheid, milieu, 'schoon' cultuurlandschap, waterberging zijn typische collectieve goederen.
- LNV erkent deze analyse onvoldoende, waardoor de huidige aanpak van groene diensten niet of nauwelijks tot succes leidt.
- Verder wordt in de uitvoering van de ontwikkeling van groene diensten de doelgroep (lees de agrariër als middel om de beleidsdoelen in het landelijk gebied na te streven) onvoldoende centraal gesteld. Daardoor is het stimuleringskader te aanbodgericht van aard en weinig kosteneffectief. Door het juridisch instrumentarium kan de ontwikkeling van groene diensten onder dwang worden afgedwongen. Uit ervaringen en onderzoek blijkt dat dit de noodzakelijke dynamiek voor een professionele groene diensten sector zodanig ondermijnt, dat de groene diensten niet worden bereikt. Het streven van bovengenoemde initiatiefnemers is om via stimuleringsbeleid te komen tot een doeltreffende en kosteneffectieve ontwikkeling van groene diensten en wel zodanig dat de eigenheid van thema en doelgroep bepalend is voor de aanpak.
- Projectvoorstel:
 - In het bedrijfsplan van LaMi zijn de verschillende typen goederen (van collectief tot productmarkt combinaties die individueel vermarktbaar zijn) geschetst.
 - Initiatiefnemers van dit schrijven stellen voor om gezamenlijk per type groene dienst een pilot op te zetten in de verschillende gebieden van de Provincie Utrecht om nader te onderzoeken welke aanpak het beste is om de doelen te bereiken ten aanzien van de betreffende groene diensten en met inbegrip van de gehele keten (van vrager tot aanbieder van groene diensten met veilig stellen van resultaat op lange termijn).

Conferentie Groene Diensten
18 september 2002

Voorwaarde is wel dat de Provincie Utrecht een heldere definitie ontwikkelt over het containerbegrip 'groene diensten'.

Startdatum: 1 januari 2003
Einddatum: 31 december 2005

N. Thema: Wie betaalt Groene Diensten?

Initiatiefnemer: Graham Dusseldorp

Deelnemers: v.d. Broek, van Notten, Reinink (notulist), Hogenboom, Ewalts, A. Plomp, Seldenrijk, Steentjes

Conclusies:

- Groene Diensten zijn onder te verdelen in:
 - Ondersteuning primaire activiteiten (handhaven status-quo landelijk gebied); en
 - Realiseren recreatie mogelijkheden en verfraaiing.
- Vergoeding dient door de “markt” te worden betaald en dient praktisch geheven/betaald te kunnen worden. Daarbij is cruciaal of het buitengebied – waarvoor de groene diensten worden geleverd – als “collectief goed” kan worden aangemerkt die heffing van belasting rechtvaardigt.
- In aanvulling op de heffing kan ook voor een fonds worden gekozen waarbij de opbrengsten voldoende zijn om de kosten te dragen.
- De organisatie van de groene diensten en de heffing kunnen worden ondergebracht bij een “Omgevingschap” dat bijv. onderdeel kan worden van een waterschap.
- Ook bestaande instrumenten – zoals de NSW wetgeving – kunnen worden “uitgerold” over andere typen van eigenaren ter ondersteuning van een duurzaam beheer.
- Van belang is – welke modus ook wordt gekozen – dat de gekozen methodiek op de lange termijn houdbaar is, en niet al te afhankelijk is van de politieke waan van de dag: duurzaamheid derhalve!
- Gevaar van een algemene heffing is dat de prikkel tot “particulier initiatief “ wordt weggenomen (bijv. nieuwe ondernemingen die inhaken op de groene diensten / recreatie alsmede betrokkenheid van de burger bijv. vrijwilligerswerk).

O. Thema: Weten we waar behoefte aan is?

Initiatiefnemer: N. de Snoo

Deelnemers:

N. de Snoo, G. Dusseldorp, dhr. Scholman, dhr. Scholman

Conclusies:

- De vraag is of we alleen kijken naar de behoefte van de aanbieders (m.n. boeren) of juist vanuit de behoefte van de vragers (maatschappij). Het gaat dus bij uitstek niet alleen om het belang van de aanbieders, maar Groene Diensten zijn een middel om doelen te bereiken.
- Als we kijken vanuit de behoefte, vanuit wie kijken we?
 - Degenen die er wonen?
 - De maatschappij
- Wat zijn boeren bereid om aan te bieden? Sommige boeren staan bijvoorbeeld niet achter vernatting, omdat daarmee de gezondheid van het vee achteruit gaat. **Hoeveel je er ook voor zult betalen.**
- Belangrijk is dat aanbieders (boeren) niet weten waar ze aan toe zijn ↩ overheid onbetrouwbare partner
- Het is niet altijd mogelijk om bepaalde bijverdienste te bereiken, dergelijke groene diensten zijn alleen voorbehouden aan bepaalde groepen agrariërs
- Veel mensen (de Nederlandse maatschappij) beseffen niet hoe belangrijk de landbouw is voor de instandhouding van het landelijk gebied
- Voor boeren is vooral hun boterham van belang. Die moet gegarandeerd worden en niet in de weg worden gestaan door van bovenaf opgelegde bepalingen (dit zijn groene diensten ook juist niet)
- Groene Diensten worden niet “geloofd” als redding voor de boeren (als die al nodig is), maar is dat ook het doel van Groene Diensten?

P. Thema: Zijn koeien in de wei een 'groene dienst'?

Initiatiefnemer: Dick Oudijk

Deelnemers:

Martin Kemperman, J.Scholman, W.Scholman, I.Kok , e.a. (7)

Conclusie:

N.a.v. dit thema was er een levendige discussie met verschillende invalshoeken; uiteindelijk werd men het met elkaar eens en werd conclusie getrokken.

Opmerkingen :

- Recreatie en boer zouden meer moeten samenwerken
- Alleen *regionaal* (wáar komt de recreant/ consument) N.B. ...In de kop van Groningen komen weinig recreanten
- Is het ook niet beter voor het 'dieren – welzijn?
 - Meningen waren verdeeld: Op modern bedrijf is verzorging en huisvesting uitstekend
 - Andere meningen: Koeien zijn van huis uit grazers en gaan maar wát graag de wei in
- Alleen in een paar landen vind je koeien in de wei! Dat moeten in Nederland zou houden! (Ook weidevogels worden gekoesterd).
- Het gaat hier zeker om een *groene dienst* en als dat de boer 'geld kost', dan moet dat door de samenleving gecompenseerd worden.

N.B. Ook het Nationaal Ballet, Het Rijksmuseum en ander Nederlands 'Cultuurgood' wordt financieel ondersteund - *Koeien in de wei is Nederlands !*

Conferentie Groene Diensten
18 september 2002

Q. Thema: Groene diensten dienen regionaal te worden ingezet.

Initiatiefnemer: Kees Groenestein

Deelnemers:

0

Conclusies:

- Omdat elke regio of streek zijn of haar specifieke wensen en behoeften heeft betreffende landschap natuur en recreatie
- De financiële vergoedingen zowel landelijk of regionaal dan te denken aan gemeenten waterschappen of provincie
- Ook kan er extra inkomsten komen door de recreant door middel van een bijdrage of het kopen van streekproducten.

- R. Thema:** Landbouw levert al goede diensten maar het probleem is dat de maatschappij er niet voor betaalt.

Initiatiefnemer: Dries van Rozen

Deelnemers:

Ca. 10 mensen van diverse achtergronden.

Conclusies:

- De hoofdconclusie is dat de stelling deels niet overeenkomt met de werkelijkheid. In het algemeen kan worden gesteld dat het buitengebied over waarden beschikt die onvoldoende gewaardeerd worden. Vanzelfsprekend wordt aangenomen dat de landschappelijke en cultuurhistorische waarden er zijn maar de vraag of er voor betaald moet worden.
- De hoofdconclusie is voor een eventuele betaling is dat er sprake is van collectieve groene diensten in een gebied zodra de agrariërs geconfronteerd worden met een door de overheidpolitiek dusdanig voorwaarde scheppend beleid waardoor er geen sprake kan zijn van een optimale bedrijfsvoering.
- Op deze wijze heeft de agrarische onderneming onvoldoende basis voor een duurzame bedrijfsvoering en continuïteit Deze agrarische onderneming moet een extra inspanning leveren en voor deze extra inspanning moet hij collectief worden beloond. De overheid is hiervoor verantwoordelijk.
- Daarnaast heeft de overheid een belangrijke rol om voldoende ruimte te bieden voor de private groene dienst, ontwikkeling van het verbrede ondernemerschap.

S. Thema: Komt het landschap tot waarde met een landschapsbeurs?

Initiatiefnemer: Pieter Seldenrijk (Utrecht agrarisch Jongeren Kontakt)

Deelnemers:

7 tot 8 (Verslag, Clara Prins, gemeente Woerden)

Conclusies:

- In de landschapsbeurs worden vraag en aanbod van alle uitvoerende werkzaamheden ten behoeve van natuur en landschap bij elkaar gebracht.
- Het moet vanzelfsprekend worden dan lokale boeren mede aanbieders kunnen zijn voor bovengenoemde werkzaamheden/diensten.
- De vraag kan komen van diverse overheidsinstanties als gemeente en waterschap maar ook van terreinbeherende instanties als natuurmonumenten en staatsbosbeheer. Of van andere grondeigenaren zoals boeren zelf, bijvoorbeeld het maaien van een overhoek.
- De boer kan zelf bepalen of hij de werkzaamheden wil of kan doen. Of hij vindt of ze in zijn bedrijfsvoering passen.
- Wie de werkzaamheden uiteindelijk uitvoert hangt af van de prijs waarvoor ze worden aangeboden na open inschrijving.
- Van belang voor de leverancier van de diensten is de zekerheid van de hoogte van de inkomsten voor de duur van de overeenkomst; geen jaarlijkse aanpassing zoals nu bij Programma Beheer.
- Het palet van diensten dat wordt gevraagd kan per regio worden vastgesteld.
- Ook een agrarische natuurvereniging kan inschrijven op de diensten en dan binnen de vereniging bepalen wie ze uiteindelijk uitvoert. Geeft meer mogelijkheden om een goedkopere aanbidding te doen.
- Als grote voordeel wordt mede versterking van de economische basis van een gebied genoemd, van de regionale economie. Met alle positieve neveneffecten daarvan voor de leefbaarheid.
- Belemmerende regelgeving voor aanbesteding (nu vaak alleen inschrijving door loonwerkers mogelijk) moet opgeheven/aangepast worden.

T. Thema: Wat gaan we nu concreet doen?

Initiatiefnemer: J. P. Lokker

Deelnemers:

Kees de Heer, Jac Damen en vele anderen

Conclusies:

- We zien drie varianten:
 1. Waterschap omzetten in een omgevingschap dat via een belastingheffing zorgt voor de betaling van groene diensten (landschapsbeheer en andere zaken die als een collectief goed worden beschouwd / dit idee is reeds in een andere themagroep uitgewerkt);
 2. Laat Agrarische natuurverenigingen de groene diensten uitwerken.
 3. Betaal de boeren niet in geld, maar in natura voor groene diensten (extra grond in beheer geven).
- Conclusie: het is zaak te zorgen voor een mix van financieringsstromen.
- Het is zaak dat de overheid de voorwaarden schept om de ideeën tot uitvoering te brengen (beleidsmatig instrumentarium bieden, knelpunten in de wet- en regelgeving wegnemen, verfijning van voorwaarden en zorgen dat nieuwe initiatieven niet meteen de mogelijkheden van de burens inperken). De overheid moet ook duidelijk piketpalen slaan, aangeven wat de bandbreedte is, wat er wel en niet kan. Maar de mensen in het veld zelf moeten zich zo organiseren dat het gaat werken.
- Kan de GLTO zich verbreden tot een brede plattelandsorganisatie? Of zijn we aangewezen op de nieuwe Vereniging Vrienden van het platteland?
- Concrete voorstellen:
 - Start een pilot-project, kleinschalig, met 4 of 5 boeren, b.v. in de Langbroekerwetering, kijk wat de knelpunten zijn en ga met het succesverhaal de boer op;
 - Maak als provincie een analyse voor een groter gebied: waarom trekken de boeren weg en kun je hen met een klein bedrag economisch overeind houden?
 - Maak als provincie nu eens een concreet overzicht: wat zijn groene diensten?

U. Thema: Zonering landelijk gebied / onderscheiden van typische kwaliteiten per gebied als basis voor vergoedingen voor groene diensten

Initiatiefnemer: Joris Hogenboom

Deelnemers:

diverse

Conclusies:

- Om de middelen voor de financiering van groene diensten effectief in te zetten (met het hoogste resultaat voor de omgevingskwaliteit), moet niet het aanbod maar de maatschappelijke vraag naar groene diensten leidend zijn.
- Deze vraag is voor verschillende gebieden steeds anders: in Eemland gaat het bijvoorbeeld om weidevogelbeheer, maar niet om houtwallen, die in de Langboekerwetering juist gewenst worden.
- De maatschappelijke vraag moet worden vastgesteld door de bewoners en gebruikers van het gebied, of door hun vertegenwoordigers.
- Een ander punt voor het slagen van groene diensten is dat er een goed perspectief is op continuïteit: de aanbieder moet zicht hebben op een duurzaam economisch perspectief wanneer hij zich op het leveren van groene diensten toelegt, en de vragende partij moet zekerheid hebben dat de 'producten' ook kunnen worden geleverd, die vaak een lange ontwikkelingstijd hebben. Om de financiering zeker te stellen moet naar een aparte geldstroom worden gezocht. Daarbij kan worden gedacht aan een omgevingsschap, dat zich helemaal toelegt op het articuleren van de vraag en het uitzetten van de middelen, en over eigen middelen beschikt.